

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 18.12.2024 р. №10)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «18» грудня 2024 р. № 206

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ
«ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА ОСВІТА»
для вчителів історії, правознавства та громадянської освіти**

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12 жовтня 2022 року № 904 та у відповідності до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 29 серпня 2024 року № 1225 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель загальної середньої освіти».

Освітня програма враховує основні положення Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вчителя (викладача), та з урахуванням стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Мета освітньої програми: розвивати професійну компетентність учителя (викладача) щодо реалізації компетентнісного підходу у вивченні шкільних суспільствознавчих курсів та компетенції з розробки та використання інтерактивних освітніх технологій, відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей учителів закладів загальної середньої освіти, необхідних для організації освітнього процесу з учнями, відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р, та на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898.

Основні завдання програми:

- Ознайомлення вчителів із теоретичними засадами критичного мислення та його значенням у навчальному процесі;
- Розвиток навичок аналізу, оцінки та застосування отриманої інформації в освітньому середовищі;
- Формування компетентностей щодо використання інтерактивних методик для розвитку критичного мислення;
- Використання цифрових освітніх ресурсів для організації навчання;
- Розвиток професійної мобільності педагогів у контексті сучасних викликів освіти;
- Інтеграція громадянської та історичної освіти через компетентнісний підхід.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- концепції критичного мислення та її місця у сучасній освіті;
- принципів компетентнісного навчання в історичній та громадянській освіті;
- інтерактивних та цифрових технологій, що сприяють розвитку критичного мислення;

- методів аналізу історичних та суспільних явищ з використанням доказів;
- підходів до формування інформаційної грамотності та медіаграмотності учнів.

Уміння:

- застосовувати стратегії критичного мислення під час викладання історії та громадянської освіти;
- розробляти навчальні матеріали та заняття з урахуванням компетентнісного підходу;
- використовувати онлайн-інструменти для візуалізації історичних процесів;
- розвивати в учнів навички аргументованої дискусії та аналізу джерел;
- оцінювати ефективність впровадження методів критичного мислення в освітньому процесі.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- формування національної ідентичності, патріотизму, демократичних цінностей;
- відповідальне використання історичних та суспільних знань у повсякденному житті;
- сприяння формуванню активної громадянської позиції учнів;
- підтримка інклюзивного та толерантного освітнього середовища;
- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх учнів;
- утвердження національно-патріотичних та демократичних цінностей, патріотизм, українська національна ідентичність, повага до багатоманітності, право вибору, полікультурність.

Оформлення профілю освітньої програми (120 годин)

Розробник освітньої програми	<i>Тищенко А. В.</i> , завідувач відділу загальної середньої освіти, освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів».
Найменування освітньої програми	Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів історії, громадянської освіти та правознавства.
Мета програми	Програма спрямована на вдосконалення професійної діяльності вчителів, розвиток критичного мислення учнів та інтеграцію сучасних методів у викладання суспільствознавчих дисциплін
Цільова аудиторія	Вчителі історії, правознавства, громадянської освіти.
Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС	120 год / 2,4 ЄКТС
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.05. Професійні компетентності: А1 Прогностична (А1.1); А2 Організаційна (А2.1, А2.3, А2.4); А3 Оцінювально-аналітична (А3.2); А.4 Предметно-методична (А4.1); Б1 Здоров'язбережувальна (Б1.2); В1 Психо-емоційна (В1.1, В1.2); В2 Педагогічне партнерство (В2.1, В2.2, В2.3); В3 Морально-етична (В3.1); Г1 Здатність до навчання впродовж життя (Г1.1, Г1.2); Г2 Інформаційно-комунікаційна (Г2.1, Г2.2, Г2.3).
Строки виконання програми	Календарний рік
Документ, що видається за результатами підвищення	Свідоцтво про підвищення кваліфікації

кваліфікації	
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/

Зміст програми

РОБОЧИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН					
курсів підвищення кваліфікації вчителів з проблеми «Розвиток критичного мислення учнів у процесі вивчення предметів освітньої галузі «Громадянська та історична освіта»					
120 год (72 – аудиторні, 48 – самостійна робота слухачів)					
№ з/п	Назва та зміст навчального модуля	Всього годин	Аудиторні		
			Лекції	Семінари	Практичні
Модуль І. Філософія освіти ХХІ століття		6	4	–	2
1.1.	Мовленнєва компетентність сучасного педагога.	2	-	-	2
1.2.	Філософські аспекти модернізації освіти в контексті традицій та інновацій	2	2	-	-
1.3	Принцип культуровідповідності і його вплив на формування особистості та консолідацію нації	2	2		
Варіативна частина					
	Україна в контексті сучасних геополітичних подій	2	2		
	Критерії та індикатори оцінювання якості педагогічної діяльності	2	2		
Модуль ІІ. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти		20	4	–	10
2.1.	Права людини в освітньому просторі	2	-	-	2
2.2.	Основи кібербезпеки для учасників освітнього процесу	2	-	-	2
2.3.	Здоров'язбережувальна компетентність як дієвий ресурс професійного розвитку педагога (управлінця) протягом життя: техніки самовідновлення	2	2	-	-
2.4	Безперервний професійний розвиток педагогічних працівників в умовах оновленого змісту освіти	2	-	-	2
2.5	Формування читацької грамотності як провідної компетентності учнів Нової української школи	2	–	–	2
2.6	Реалізація державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності	2	2	-	-

2.7	Побудова індивідуальної програми професійного розвитку вчителя.	2	-	-	2
Варіативна частина					
2.8	Академічна доброчесність: від внутрішньої культури особистості до академічної культури закладу освіти	2			2
2.9	Ризики, пов'язані з вибухонебезпечними предметами.				
2.2. Спецкурси (спецпрактикуми) за вибором		6	–	–	6
2.2.1.	Спецкурс «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу» Психологічні аспекти створення сприятливого безпечного середовища в закладі освіти	2	-	-	2
	Техніки та методи самозцілення і саморегуляції особистості	2			2
2.2.2.	Життєстійкість особистості в кризових ситуаціях	2	-	-	2
Модуль III. Зміст та технології компетентнісної суспільствознавчої освіти		42	10	–	4
Інваріантна частина		38	12	–	22
3.1. Теоретико-практичні аспекти компетентнісного підходу до навчання		14	8	–	6
3.1.	Нормативно-методичні аспекти навчання суспільствознавчих предметів у закладах загальної середньої освіти в умовах переходу до НУШ	2	2	–	–
3.1.2.	Визначення понять: Академічна доброчесність, плагіат, фальсифікація, списування, етика наукових досліджень	2	2	–	–
3.1.3.	Розвиток практичних навичок щодо розробки та застосування методів оцінювання критичного мислення з акцентом на формувальному оцінюванні та самооцінюванні, характерних для НУШ	2			2
	Актуальні зміни до законодавства як основа освітнього процесу НУШ	2	2		
3.1.4.	Реалізація наскрізної змістовної лінії «Громадянська відповідальність» у навчальних програмах з історії у 5-8 класах. Формувальне оцінювання: мета, умови проведення, інструментарій.	2			2
3.1.5.	Застосування сучасних технологій для формування компетентностей у здобувачів освіти	2	–	–	2
3.1.6	Профілактика правопорушень серед підлітків як складова освітнього процесу	2	2		
3.2. Організація компетентнісного освітнього процесу		6	-	–	6
3.2.1.	Формувальне оцінювання: мета, умови проведення, інструментарій	4	-	-	4
3.2.2.	Інтеграція окремих питань міжнародного гуманітарного права (МГП) відповідно до оновлених навчальних програм з історії, громадянської освіти та правознавства. Загальні та професійні компетентності педагога в контексті НУШ та громадянської та історичної освіти.	2	-	-	2
3.3. Успішний учитель: ефективні технології навчання		18	4		10

3.3.1.	Практичні завдання: розробка та презентація власних навчальних матеріалів для розвитку критичного мислення учнів з урахуванням принципів НУШ (інтеграція, формувальне оцінювання, активне навчання) в галузі громадянської та історичної освіт. Стратегія і практика краєзнавчих досліджень як засобу національно-патріотичного та духовного виховання школярів.	2	2	-	
3.3.2.	Створення проєктів, спрямованих на розвиток критичного мислення, які можна використовувати в НУШ, зокрема в галузі громадянської та історичної освіти.	4	—	—	4
3.3.3.	Критичне сприйняття інформації та інтеграція інфомедійної грамотності як ключова компетентність в громадянській та історичній освітній галузі	2	2	—	—
3.3.4.	Створення інтерактивної вправи за допомогою мультимедійної навчальної програми Learning Apps.org. Критичне сприйняття інформації та інтеграція інфомедійної грамотності як ключова компетентність в громадянській та історичній освітній галузі	2	-	-	2
3.3.5.	Створення інтерактивної вправи за допомогою мультимедійної навчальної програми Learning Apps.org.	2			2
3.3.6	Доброчесність як протидія корупції у громадянській освіті.	2			2
3.3.	<i>Демократичне врядування</i>				
3.3.1.	Напрямки демократичного розвитку школи: сфери і стандарти демократичних змін (тренінг)	4	—	—	4
Варіативна частина					
3.4.	<i>Освітнє середовище</i>			—	
3.4.1.	Сайт учителя як віртуальний освітній простір. Методика створення.	2	-	-	2
3.4.2.	Ризики, пов'язані з вибухонебезпечними предметами	2		-	2
			—	—	
Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль		8	—	-	8
4.1.	Настановче заняття. Вхідне діагностування	2	—	-	2
4.2.	Тематична дискусія « Розвиток професійної майстерності вчителів шкільних суспільствознавчих предметів »	2	—	—	2
4.3.	Захист авторських проєктів	2			2
4.4.	Вихідне діагностування	2	—	—	2
Усього		72	14		58

Модуль І. Теоретичні основи розвитку критичного мислення в контексті НУШ

- **Тема 1.1. Критичне мислення як ключова компетентність НУШ: сутність, значення та компоненти в контексті громадянської та історичної освіти**
 - Визначення понять: критичне мислення, аналіз, синтез, оцінювання, аргументація, ключові компетентності НУШ.
 - Загальні та професійні компетентності педагога в контексті НУШ та громадянської та історичної освіти.
 - Розвиток практичних навичок щодо розрізнення ознак критичного мислення, аналізу його компонентів та їх інтеграції в освітній процес НУШ.
 - Роль критичного мислення у формуванні «Я досліджую світ» та інших інтегрованих курсів НУШ, зокрема в галузі громадянської та історичної освіти.
- **Тема 1.2. Методи та прийоми розвитку критичного мислення на уроках громадянської та історичної освіти в умовах НУШ**
 - Визначення понять: проблемне навчання, дискусія, дебати, кейс-метод, проєктна діяльність, інтегроване навчання, формувальне оцінювання.
 - Загальні та професійні компетентності педагога в контексті НУШ та громадянської та історичної освіти.
 - Розвиток практичних навичок щодо застосування різних методів та прийомів розвитку критичного мислення з урахуванням принципів інтеграції та формувального оцінювання, характерних для НУШ.
 - Створення навчального середовища, сприятливого для розвитку критичного мислення в НУШ, зокрема в галузі громадянської та історичної освіти.

Модуль 2. Практичні аспекти розвитку критичного мислення в НУШ (громадянська та історична галузь)

- **Тема 2.1. Розвиток критичного мислення на уроках громадянської та історичної галузі в НУШ**
 - Практичні завдання: аналіз історичних подій, персоналій, явищ з різних точок зору, оцінювання їх значення та наслідків з використанням методів НУШ (наприклад, проєктна діяльність, дослідження).
 - Інтеграція історичного змісту з іншими предметами НУШ, зокрема в галузі громадянської освіти.
- **Тема 2.2. Розвиток критичного мислення на уроках громадянської освіти в НУШ**

- Практичні завдання: аналіз суспільних проблем, ситуацій, явищ, оцінювання їх з точки зору прав людини, демократії, законності з використанням кейс-методу та дискусій, характерних для НУШ.
- Формування громадянської компетентності учнів через критичний аналіз суспільних питань, зокрема з використанням історичного контексту.

Модуль 3. Оцінювання та академічна доброчесність в НУШ (громадянська та історична галузь)

- **Тема 3.1. Методи оцінювання критичного мислення учнів в умовах НУШ**
 - Визначення понять: критерії оцінювання, рубрики, портфоліо, формувальне оцінювання, самооцінювання.
 - Загальні та професійні компетентності педагога в контексті НУШ та громадянської та історичної освіти.
 - Розвиток практичних навичок щодо розробки та застосування методів оцінювання критичного мислення з акцентом на формувальному оцінюванні та самооцінюванні, характерних для НУШ.
- **Тема 3.2. Академічна доброчесність: від внутрішньої культури особистості до академічної культури закладу освіти**
 - Визначення понять: Академічна доброчесність, плагіат, фальсифікація, списування, етика наукових досліджень.
 - Загальні та професійні компетентності педагога в контексті НУШ та громадянської та історичної освіти.
 - Розвиток практичних навичок щодо формування академічної доброчесності в учнів, зокрема в контексті роботи з історичними джерелами та громадянськими дослідженнями.
 - Створення академічної культури в закладі освіти.
- **Тема 3.3. Розробка та презентація власних навчальних матеріалів для розвитку критичного мислення в НУШ (громадянська та історична галузь)**
 - Практичні завдання: розробка та презентація власних навчальних матеріалів для розвитку критичного мислення учнів з урахуванням принципів НУШ (інтеграція, формувальне оцінювання, активне навчання) в галузі громадянської та історичної освіти.
 - Створення проєктів, спрямованих на розвиток критичного мислення, які можна використовувати в НУШ, зокрема в галузі громадянської та історичної освіти.

Спецкурси (спецпрактикуми) за вибором

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні компоненти критичного мислення, важливі для успішного навчання учнів у громадянській та історичній освіті.
2. Вплив педагогічних стратегій на розвиток критичного мислення учнів.
3. Роль методів активного навчання у розвитку критичного мислення.
4. Використання аналізу історичних джерел для розвитку критичного мислення учнів.
5. Технології, що допомагають учням здійснювати критичний аналіз інформації в рамках громадянської освіти.
6. Вплив групової роботи та дискусій на уроках історії і правознавства на розвиток критичного мислення.
7. Роль творчих завдань у формуванні критичного мислення учнів.
8. Оцінка різних поглядів на історичні події через призму критичного мислення учнів.
9. Дебати та обговорення як засіб розвитку критичного мислення у громадянській освіті.
10. Вплив цифрових інструментів на розвиток критичного мислення учнів у вивченні історії та правознавства.
11. Оцінка рівня розвитку критичного мислення учнів за допомогою тестів та інших форм контролю.
12. Вправи для розвитку логічного мислення у процесі вивчення громадянської освіти.
13. Методи, що стимулюють учнів до самостійного критичного аналізу та висловлювання власних думок.
14. Використання історичних кейсів для розвитку здатності учнів критично осмислювати історичні події.
15. Роль оцінювання критичного мислення у навчальному процесі на уроках історії та правознавства.
16. Інтерактивні методи, що сприяють розвитку критичного мислення в рамках громадянської освіти.

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Міністерство освіти і науки України. **Нова українська школа: Стратегії розвитку та підходи до навчання** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/nasha-robota/nova-ukrayinska-shkola>
2. Платформа EdEra. **Розвиток критичного мислення через інтерактивні методи навчання** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ed-era.com>
3. Нова українська школа. **Технології критичного мислення в сучасній освіті** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/nasha-robota/nova-ukrayinska-shkola>
4. Інститут модернізації змісту освіти. **Впровадження критичного мислення в уроках історії та правознавства** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua>
5. Центр інноваційної освіти "Новий день". **Використання сучасних технологій для розвитку критичного мислення** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.noviyden.com.ua>
6. Освітній портал "Освіта.ua". **Підходи до розвитку критичного мислення учнів у шкільному навчанні** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvita.ua>
7. Освітній портал Edutimes. **Роль веб-квестів у розвитку критичного мислення учнів старших класів** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.edutimes.com.ua>
8. Всеукраїнська школа онлайн. **Критичне мислення як важливий компонент уроків громадянської освіти** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vso.education.ua>
9. Національна академія педагогічних наук України. **Розвиток критичного мислення в контексті Нової української школи** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://naps.gov.ua>
10. Методичний портал "Педагогічна преса". **Техніки розвитку критичного мислення в старших класах** [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.pedpresa.com.ua>